

azt a sokat tárgyalt kérdést, hogy milyen viszonyban van nála az apriorinak fogalma a velünk születettel? Majd áttér szerző a térről szóló tanak s közelebbről a tér argumentumainak ismertetésére, kimutatván, hogy azok részint apriori, részint pedig intuitív jellegűek; bemutatja Kant főművének s a megfelelő helyeken a Prolegomenáknak meghatározásait a tiszta és alkalmazott matematika összezavarása tekintetében, s ugyancsak e kérdésekkel összefüggőleg Trendelenburg és Fischer Kunó irodalmi vitáját s a Kant-féle érvelésnek egész logikai tanépületét. Végül bírálja Kant metaphysikai és transcendentális vizsgálódásait az idő fogalmáról, az azokból folyó következtetéseket, az idő valóságáról szóló meghatározásokat s általában a Kant-féle magyarázati jegyzeteket a transcendentális aesthetikához. Egy függelékben ismerteti Vaihinger a Kant-féle Prolegomenáknak fejtegetéseit a hasonló és azonos dolgok különbségeiről, a melyeket Kant „Paradoxon der symmetrischen Gegenstände“ cz. alatt tárgyal, s kitűnő tájékoztatóul összeállítja a transcendentális aesthetika speciálirodalmát alaposan és kimerítően az egésznél s a részlet-kérdéseknél egyaránt.

Vaihinger nagy szolgálatot tett az újabb philos. irodalomnak a Kant főművéről szóló exegétikai kézikönyvének a közrebocsátásával. Kitűnő és kimerítő tájékoztató az Kant főművéhez, a melyet ma már, Kant philosophiája további kifejlődése stádiumában, nem nélkülözhetünk, ha azt behatóbban tanulmányozzuk. Bizonyára kívánatos volna, ha Vaihinger Kant főművének további részeinél is mielőbb folytatná és be is fejezné a maga derék exegétikai kézikönyvét. A mű Berlin, Lipcse és Stuttgartban jelent meg, s 18 márkáért kapható. Ezzel az újabb és legújabb Kant-irodalom hatalmas támaszt nyert a további fejlődésre, s korántsem áll az, mit némely ellenfelei Németországban hirdetnek, mintha újabban e téren bizonyos pangás állott volna be. Úgy tudjuk, hogy épen Kant ismeretelmélete az, mely újabban, p. o. Ritschl és Lipsius hittani rendszereiben, a theológiában is hódított.

Eperjes.

Dr. SZLÁVIK MÁTYÁS.

K ü l ö n f é l é k .

Cantu Caesar.

(1807. decz. 8.—1895. márcz. 11.)

Nem haladhatunk el közönyösen azon sír előtt, melybe Milanóban Olaszország népe nemrég helyezte Cantu Caesart. Nyolczvannolcz esztendő volt; csak kevéssel fiatalabb, mint kortársa, Ranke, ki megelőzte a halálban s vele a halhatatlanságban. Európának most már nincs hozzájuk fogható történetírója, ki annyira jártas volna az emberiség múltjának minden ága-bogában. A tudósok mindjebban elte-

metkeznek egy-egy, aggodalmas pontossággal szűk határok közé szorított szak művelésébe s irtóznak az olyan nagy alkotásoktól, a mik egyetemes tudást, százféle népnek ezer története ösmeretét, vagy legalább kutatását követelik. Európa mostan folyó legtekintélyesebb egyetemes történelmi munkája, Lavisse-Rimbaud Histoire Universelle-je köré olyan írók sorakoznak, kik a munkafelosztás elvét követik. A legszigorúbban következetes szerkesztés sem segíthet azon a bajon, hogy az ekkép készült művekben egyik korról, egyik csoportról a másikra átmenve, bizonyos zökkenések támadnak s hogy az események rajzában mégis csak a munkatársak egyénisége szerint váltakozik a fölfogás, vagy legalább az árnyalás.

A fölfogásnak, iránynak egysége kétségkívül megvan Cantu Caesar főmunkájában, a magyar fordításban tizenhat nagy kötetet tevő világtörténetben. A legtöbb gáncs azonban épen e fölfogást éri. Erősen katholikusnak és felekezetiesnek találják. Ez az ítélet mélyen bántotta Cantut. Erejét meghaladó bátorságnak nevezte azt a vállalkozását, a hogy a világtörténetet elmondani merte; de fennhájázó frivolitásnak azt, hogy ezért saját hazájában mellőzték, kinevették; megfizetett alávalóságnak s rosszlelkűségnek, a hogy „a gáncsok minden piszkos nemével“ ügykeztek őt akadályozni. Büszkén emlegette, hogy ő az igaz és állandó szabadság mellett küzd mindenkivel szemben s nem kapatják el a tepsok, nem csüggesztik az üldözések; mert bízik a jókban, a kik éreznek, a becsületesekben, a kik gondolkoznak. Hitte, hogy jót tesz vele, ha helyreigazít néhány helytelen ítéletet, fölébreszt néhány nemes és jóindulatot, előkészít néhány ifjú lelket a szabadság korszakára s táplálja a jobb jövőbe vetett hitet.

„Mi — úgymond — kik a néphez tartozunk, apáinkra ösmervén Róma rabjaiban s a középkor szolgáljaiban, mi részt vettünk azoknak nem ösmert szenvedéseiben, felfogtuk azokat az előnyöket, mikkel a kereszténység járt, a szeretetnek, a tudománynak, a munkásságnak ez az új köteleke; ily válságos korszakban hányatva, midőn kételkedés és vita tárgya minden, jobban fogtuk föl a középkort, ezt a szervezett korszakot, melyben vallás volt a költészet s egyetlen érzelem vezette az összes nemzeteket.“ Az emberi szellem legnagyobb forradalmának nevezte a középkort, mely korunknak költészetet, művészetet és szabadságot adott; hiszen korunk legnemesebb, legeredetibb műveit a középkor adta, az sugalta! De nem akart dicsbeszédet tartani a középkorról, roskadozó födele alatt nem akart tanyát ütni, intézményeit nem kívánta föléleszteni; beérte vele, hogy elfogulatlanabbúl vizsgálva, a mi tanulságos benne, módot nyújtsion az egyszerűen megvetett idők igazságos megítélésére.

Nem pusztá szó nála, hogy az igazság hirdetésében és nemes érzelmek támasztásában kereste a történelem föladatát; s ha ez a kettős feladat annak megösmérésére juttatta őt, hogy az újkor tár-

sadalma szabadabb az ókorénál s hogy az emberiség halad, örvendően halad s mindegyre fejlődik, valóban alig érthetni, miért akarják Cantut úgy feltűntetni, mint a ki „hogy ne lássa az igazat, mert fáj a lelkének, fekete prizmákon keresztül nézte a múltak világát, s nagy szürkeséget akart vetni az emberiség historiájára! Mert nem óhajtotta vissza az ókor feldícsért szolgaságát, a középkor hath. szervezetét, a községek viharos szabadságát, XIV. Lajos vakító kényuraságát, vagy az encyclopaedisták századát? De nem mondotta-e ki, hogy „mi jobbak vagyunk atyáinknál?“ Nem fejezte e ki reményét, hogy „fiaink kikerülnek azokat a hibákat és nevetségességeket, miket önmagunkon fölismerünk?“ Nem ítélte-e el önmaga azokat, kik mindent fekete színben festenek le s nem jelentette-e ki, hogy igenis hisz a szép példák gyümölcstöző erejében?

Mintha csak saját bírálóra gondolt volna Cantu, mikor útat réá, milyen nagy a különbség valamely mű átlapozása és áttanulmányozása közt. Annak — szölt, — ki örökösen az igazság fürkészásében fáradozott, bizonyára Harduin atya felkiáltása jön ajkaira: „Mit? Hát azért kelek én mindig hajnal előtt, hogy úgy gondolkozzam, mint mások?!“ Nem becsülte az olyan népszerűséget, mely onnan eredt, hogy valaki saját meggyöződése ellen írt a tömeg szája íze szerént; de ha kevés türelmet várhatott is saját személye iránt, annál nagyobb mértékben ügyekezett azt gyakorolni másokkal szemben. Ennyit talán ő is megérdemelne bírálói részéről. Megérdemelné, hogy vallásosságát ne vegyék ultramontanismusként, midőn kevés történetíró ostromozta erősebben a pápák és a papok hibáit; megérdemelné, hogy ne tekintsek reactionariusnak azt a férfit, ki csak a vértől irtózott, nem a szabadságtól s ki ehhez való szeretete miatt egy esztendeig sínlődött az osztrákok börtönében. Hibának tartotta, tehát került is a történelemben úgy a lelkesedést, mint a félelmet; de nincs az emberiségnek egyetlen ténye sem, miről közönnnyel írt volna; mert a tények igazságos megítélésében s részreahajlatlan előadásában épen a zsarnoki szellem ellen tört, szólásszabadság nélkül nem képzelhetvén független és tanúlságos történetírást. Nem akart sem szárazon tudományos, sem ideolog lenni; nyíltan, őszintén adta elő, a mit minden részletre kiható tanulmányainak alapján igazság gyanánt ősmert fel. Ép úgy óvakodott tehát az elfogultságtól, mint a nagymondásoktól. S van-e mégis író, kit elfogultságról inkább vádolnának, mint Cantut? Rossz híret főkép a németek költötték, kiknek bölcsesleti rendszereit homályosaknak tartotta s jobban szerette nemzetének világos, józan gondolkodásmódját, mely már egymaga is ellentétbe juttathatta a német történetírók iskolájának felfogásával. Valóban rosszul olvasták könyvét azok, kik benne a legridegebb klerikálizmust, a kolostor fanatizmusát találták. Kétségtelen, hogy az, a ki rendkívüli tárgyösmerelettel megírt könyve után ír könyvet, vagy tart előadást, elkerülheti azokat a hibákat, a

miktől ő maga nem óvakodhatott eléggé. De a múltat megismertetve s a jövőt sejtetve, már félszázad előtt így is olyan művel gazdagította hazáját, a mire, úgy látszik, szüksége volt francziának, angolnak, németnek, magyarnak is, mert mindezeknek nyelvére lefordították. Csak arra vágyott, a mi a Columbust megelőző ismeretlen útasok része lett: a kik elvesztek ugyan merész kísérleteik közt s elfeledték még nevüket is; a kik azonban megösmertettek néhány szigetet és partot s ezzel merészebb vállalatokra ösztönözték utódaikat. „Ha kifáradva, de ki nem merülve, megveretve, de meg nem semmisítve, talán hajótörést szenvedve, de legalább megmentve a meggyőződés kincseit, ottan a távozós parton az igazat, szépét és jót dicsőíthetném; óh, — kiáltott föl félszázada már Cantu — akkor nem követelném én az olvasóktól, hogy tapsviharokkal üdvözöljenek, csupán csak azt, hogy szeressenek. Ha pedig a jóakaratnak az állhatatosság pálmája jutna jutalmúl, menyire örvendének, hogy abból koszorút fonhatok hazám számára!”

A koszorút, melyet valóban megfonhatott, hazája most már az ő sírjára tette le. Önmagát dicsőítette meg, midőn tisztelni tudta a saját útjain járó nagy történetíróban a meggyőződés erejét s a lélek függetlenségét. S magyarra akármilyen gyarlón van is lefordítva főműve, a *Storia universale*, magyar nyelven az ma a legbővebb és legnagyobb szabású egyetemes történelem, melyből megindulása, negyven év óta nálunk is százan és százan nyertek ösmertet, útmutatást és okulást. S olyanok irodalmunk viszonyai, hogy egyhamar alig is lehet lemondanunk Cantu nagy művéről; pedig a magyar kiadásnak nemcsak az az óriási hátránya, hogy döcögős nyelvezete és rossz magyarsága miatt még csak sejteni sem lehet, mily szép az eredeti, — hanem az is, hogy állandóan azt a színvonalat mutatja, melyen a tudás félszáz esztendő előtt állott. Maga a nagynevű szerző azonban mindhalálig javítottat főművén, mely az eredetiben nyolcz kiadást ért; és számbavette azokat a helyreigazításokat is, a miket a magyarok történetéről magyar kézből kapott. Közél negyven év óta volt tagja a magyar akadémiának; s ha a magyar irodalom csak egyetemes történelméről vett is tudomást és csupán ennek alapján alkotott ítéletet a szerzőről: benne, ki szeretetével az egész világot keblére ölelni vágyott, a magyar tudomány szintén halottat gyászol.

DR. MÁRKI SÁNDOR.

Viták a magyar nemzet eredete kérdésében.

Az *Ethnographia* II. füzetében Dr. Munkácsi Bernát „A magyar nemzet törökségéhez“ cz. a. folytatja azt a polemiát, melyet Marczali Henriknek „A magyar nemzet történetében“ kifejtett elméletével szemben a magyar nemzet török eredetűsége ellen az *Ethnographia* I. füzetében megkezdett s melyre Marczali a Bp. Szemle márcz. füzetében megfelelt. Vitájába belevonja az „Erdélyi Múzeum“-ot is, a miért ez „mint valami becses tudományos vívmányt első helyen

ritkított sorú nagy betűkkel közli Bálint Gábornak a kolozsvári tud. egyetem magyar (altaji) összehasonlító nyelvészeti tanárának "értekezését a mongol császárságról, a melyben Bálint Gábor a magyar nemzetnek úgy finn-ugor, mint török-tatár eredete elméletével szemben, a magyar nemzetet a turáni nyelvű népcsalád egyik önálló ágának állítja. „Ilyen nézetek elősegítéseért esik sulyos beszámítás alá Marczali tudományos vétsége“ — írja jeles nyelvészünk Munkácsi Marczali megfelel magáért, Bálint Gábor (a ki Marczali elméletét talán nem is olvasta) szintén elvállalja a felelősséget már régebben is hirdetett elméleteért; mi a „ritkított sorú nagybetűkre“ azt felelhetjük, hogy az „Erdélyi Múzeum“ minden értekezése hasonló nagy betűkkel van szedve, s legalább első cikke mindig ritkítva van (sajnáljuk, hogy az Etnographia érdemes szerkesztője — kivel csereviszonyban állunk — ezt csak most fedezte fel s ebből oly messze menő téves következtetést von). Hogy első cikknek miért adtuk: azt is könnyű volna eltalálni. Azért, a miért ő is első cikknek adta saját dolgozatát és pedig szintén ritkított betűkkel arról, hogy „Török eredetű-e a magyar nemzet?“ (az Etnographia I. füzetében) és pedig teljes joggal, mert nemzetünk eredetének kérdése elsőrangú tudományos kérdés. Szívesen adjuk „első helyen ritkított sorú nagy betűkkel“ a Munkácsi Bernát jeles nevű nyelvtudósunk cikkét is, melyben Bálint Gáborral szemben a magyar nemzet finn-ugor származását bizonyítandja, mert a mi folyóiratunk szívesen nyit tért mindenféle tudományos elméletnek, nem vagyunk semmiféle tud. klikknek az organuma. A cikkek belső értékeért pedig, mint az a tudományos irodalom terén elfogadott általános elv, nem a folyóirat, de az író felelős.

Bálint Gábort, a kolozsvári egyetemen az összehasonlító magyar (turáni) nyelvészet tanárát, a ki csaknem 23 évet töltött a kelet különféle országaiban s több keleti nyelvet tud, gróf Zichy Jenő hosszú levélben, melegen üdvözölte az „Erdélyi Múzeum“ márcz. füzetében „A mongol császárság“-ról megkezdett tanulmánya megjelenése alkalmából és felszólította, hogy vegyen részt e hó végén megkezdendő keleti tanulmányútjában Bálint Gábor, ha sikerül legyőznie az akadályokat, tényleg részt is fog venni a nagyérdékű utazásban.

A magyarok őshazájáról gróf Zichy Jenő márcz. 31-én érdekes felolvasást tartott a bp. országos casinóban, a melynek főeredménye (a finn-ugor származtatás elméletével szemben) abban áll, hogy a magyar faj egy alaptörzs, egy eredeti faj, mely a Kaukázustól északra a Maeotis tava, illetőleg a Fekete tenger és a Kaspai tó, a Don és a Volga folyó közti területen élt századokon át, onnan leterjedt az orosz Arménia déli részéig és gyakran haddal támadta meg és dominálta a velők határos persákat, s Babylon vidékét. Zichy Jenő gr. kutatásaiban s a történeti adatok egybevetésével arra a meggyőződségre jutott, hogy a magyar törzs 40-től (Kr. e) a történelmileg ismert ki-

rajzásokig mindig e területen volt elterjedve s hogy ezen a helyen közel ezer esztendeig tartózkodtak s midőn innen megindultak, akár a túlszaporodás, akár más törzsek nyomása következtében, egyrésztük a Volgánál elvált és északra indult. Ez lehet (gr. Zichy szerint) az alapja annak, hogy ma azt hiszik, hogy az Ural felől jöttek a magyarok. Ezek az elvált magyar törzsek lehettek a finnek, morvinek, vogulok és más törzsek ősei, a kiknek legendái, dalai, történeti emlékei déli éghajlatra emlékeztetnek. A különféle történeti feljegyzések adatainak egybevetése után gr. Zichy Jenő arra az eredményre jutott, hogy a hunok és avarok egy és ugyanazon nemzet két különböző ágát képezik és hogy a hunok és magyarok egyidejű, egyhelyű és emekettős oknál fogva egynyelvű és nemzetiségű kaukázusi leszármazású népek valának. Ennek az elméletnek a helyszínén való tovább tanulmányozására rendezte gr. Zichy Jenő tervezett útját.

Gróf Zichy Jenő expedíciójának útiránya ez lesz: Budapestről Odessa, onnan a Krim félszigeten át Kercsre, a hol ő már egyszer járt évekkel ezelőtt. Onnét Tamán, a Kuban folyó mellett Jekaterinograd. Innen lejjebb, a Kuma folyó vidékére, Piätigorsk és Georgijewsk városába, a honnan kirándulást tesznek a régi Magyar város romjaihoz. Visszatérve Georgijewskbe, innen Naltsik és Wladikawkas lesz az új állomás, már a Kaukázus lábánál, a Terek tartományban, a hol a dagurokat fogják tanulmányozni. Innen a Kaspi tengerparti Dagestan tartományba mennek át, Bottlik városán át, a Kaspi tengerparti Derbentbe. Innen ismét visszatérnek Wladikawkasba s a Kaukázus főgerinczén a Darjeli hágón átkelve, leereszkednek Tiflis-be. Innen kirándulásokat tesznek Gori városba és vidékére, a Zichi törzshöz (Uplis Zichi) és Ackhalsich városába. Onnan lemennek a török birodalom ázsiai határszéléhez Kars városába, s kelet felé tovább Erivan-ba (régente E van.) Innen Etsmiadsin híres örmény kolostorban fogják átkutatni a régi kéziratokat. Erivanból aztán a nagy Gokstava-tavat útba ejtve térnek vissza Tiflis-be s innen a régi Georgián, a grúzok földjén keresztül délkelet felé, a Kaukázus déli lába aljában mennek ismét a Kaspi-tenger nyugati partjára Baku-ba. Útközben több helyen kurgan ásátásokat fognak végezni s régi feliratok után kutatni s az Ossete, Lesgh, Aran, Cserkesz, Kabar stb. törzseket tanulmányozni. Az addig terjedő tanulmány-utat négy hónapra tervezi Zichy gróf. Az út folytatásaként Bakuból a Kaspi tengeren átkelve, Usuada felé veszi útját Khiva, Bokhara, Samarkand felé.

Fenichel Samuról a „Természettudományi Közlöny“ m. havi (307.) füzetében Herman Ottó, Madarász Gyula és volt tanára, a veterán Herepei Károly rendkívül elismerő, megható hangon írnak és hét csinos rajzban az általa gyűjtött ritka, illetve ismeretlen madarak is be vannak mutatva, köztük a nevével elnevezett „Arses

Fenicheli“ is. Fenichelre és útjára először Veress Endre hívta fel az érdeklődők figyelmét, midőn hozzá intézett ausztráliai levelei közérdekű részeit (még életében) a „Vasárnapi Ujság“ 1892. évf. 4., 31. és 1893. évf. 5. számában közölte.

Az új országház szobor-díszítései a következők lesznek: Az északi és déli kocsi-megállónál a honfoglalást és a honalapítást jelképező allegorikus csoportokat helyezik el. Az északi kocsi-megállónál a hét vezér szobra. A dunai homlokzaton a déli kocsi-megállóig a vezérek és királyok, Árpádtól V. Ferdinándig; a déli kocsi-megállónál József főherceg, Illésházy és Esterházy nádorok és Verbőczy; a képviselőház üléstermeinek város felőli oldalán Teleki Mihály és Fráter György erdélyi államférfiak, a város felőli nagy szökellék déli homlokzatán Rákóczy György, Bocskay István, Bethlen Gábor, Báthory István és Apaffy Mihály erdélyi fejedelmek, ugyanott a főhomlokzaton Mátyás és Nagy Lajos királyok és az északi oldalon Losonczy István, Dobó István, Jurisics Miklós, Erdődy Tamás horvát bán, Zrinyi Miklós hadvezér; és végül a főrendiház város felőli oldalán a költő Zrinyi Miklós és II. Rákóczi Ferencz szobrai nyernek elhelyezést. Hogy a nemzeti multnak eme Pantheonja mellett a jelen is kifejező módon legyen kifejezve, az új országházban a díszlépcső felső végénél, a kupolaterem és a lépcső közötti csarnokban el fog helyezettetni I. Ferencz József király és Erzsébet királyné szoborcsoportozata, a melyre beérkező pályázómintákat úgynevezett faragó mintanagyságban ki fogják állítani az ezredévi kiállításon.

A milleniumi történet (melyet az Athenaeum ad ki s Szilágyi Sándor szerkeszt) 14—18. fűzetében Kuzsinszky Bálint folytatja érdekes tanulmányát Magyarországnak a római uralom alatti történetéről a második, harmadik és negyedik században. Kuzsinszky Bálint jórészt ismeretlen adatok alapján dolgozik s különösen a római provinciák kormányzását és a hadi viszonyokat oly kimerítően tárgyalja, hogy dolgozata ebben a tekintetben valóságos forrásmunka lesz. Ebből a tanulmányból látjuk azt is, hogy nemzeti múzeumunk mily gazdag tárháza a római jog és közigazgatás, valamint a római kultúra történetének. Eltekintve a római érmektől és ércpénzektől, melyeket itt hazánk földén oly bőséges mennyiségben találnak és a nemzeti múzeumban őriznek, a magyarországi gazdag római leletek pompás szövegeképben vannak bemutatva. A 14. fűzet műmelléklete Szent-István ereklyetartó mellszobra és Trajanus császár képe (dombormű.) Ezen kívül is számos csoportkép és arckép van Trajanus oszlopáról: így Trajan oszlopának világhírű csoportozata, a „Dák követek kegyelmet kérnek Trajanustól“ a tizenötödik fűzethez műmellékletképpen van csatolva. Ezt a fűzetet rendkívüli érdekessé teszi a becses erdélyi leletek sorában közölt viaszos tábla, a verespataki Szent-Katalin tárnából, mely szintén a nemzeti múzeum egyik legdrágább kincse.

Ez az európai hírű „Kr. u. 162. évi október 20-án kelt adósságlevél“, mely a római jognak egyik tekintélyes forrásadata. A 15-ik füzetnek kiváló becsű műmelléklete még a bécsi képes krónikának 41. lapja színes hasonmásban, melynek czímképe Szent-István hadjáratát mutatja be Keán ellen. Szövegolvasás és fordítás is van csatolva a ritka szép kiviteli hasonmáshoz. A 16-ik füzet műmelléklete „Magyarország térképe a római uralom idejében,“ „Trajanus oszlopa Rómában“, pompás fénynyomatban. Nagyon érdekes, a 17. és 18. füzet melléklete az erdélyi Sarmizegetuza helyén (Várhelyen) talált két római mozaikkép, mely eddig a magyar munkákból hiányzott. Gazdagon vannak díszítve a szöveg közé nyomott képekkel is. Egyes füzet ára 30 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben. A mű első kötete a 21. füzetben fog záródni és ugyanezen füzetben kezdődik a II. kötet. Az egész mű, az előrajz értelmében, 200 füzetben fog megjelenni.

Folyóiratok.

— A *Budapesti Szemle* ápr. füzetében *Bárczay* Oszkár „Magyar László amerikai útitervé“-t közli a m. akadémiához 1846. jun. 2. írt levele után. *Zsilinszky* Mihály „Br. Wesselényi Miklós és a nemzetiségi kérdés“ cz. nagybecsű tanulmányát folytatja. *Vadnay* Károly „A magyar Shakspeare-kiadás pártfogójáról“ (Tomori Anasztáztól) ír. Dr. *Thim* József „Egészségügyünk jelen viszonyai és a reform“ (II.) után regény és költemények s aztán „Vázlatok a magyarországi oroszok életéből“, *Zsalkovics* Kálmántól, következnek. Végül *Grósz* Emil cikkez a harmadik egyetemről, Berzeviczy tanulmánya alapján.

— Az „*Akadémiai Értesítő*“ márcziusi füzetében *Zsilinszky* Mihály Tainet, mint történetíró, jellemzi. *Csengeri* János Propertius egyik elegiájának fordítását közli. *Fayer* László az otthon védelmét a magyar büntetőjogban fejtegeti. *Ráth* Zoltán „Közgazdaság és ethika“ cz. székfoglalójából ad egy kis kivonatot. *Bartal* Antal arról a működéséről számol be, melyet a középkori latinság szótára érdekében tett. *Földes* Béla „A jegybankok nemesércz-politikája“ cz. értekezésének a kivonatát teszi közzé. Csánki Dezső dr. munkájának (Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában) ismertetése, s Jelen-tés a Bánffy-féle történeti vígjáték-pályázatról következnek.

— A „*Századok*“ márcziusi tartalmas füzetét Gr. *Wilczek* Ede csinos értekezése nyitja meg, melyben hű képét rajzolja az anjou-korbéli magyar tengerészetnek. *Mátyás* Florián első közleményében adatokkal védi azt az állítást, hogy Szt. István szentté avatása népies eljárás volt inkább s nem annyira pápai rendeletre történt. *Ráth* György folytatja „Két kassai plébános a XVI. században“ cz. közleményét. *Kollányi* Ferencz Illicini Péternek, a XVI. században oly szomorú véget ért eszte: gomi kanonoknak életét és működését tárgyalja.

— Az „*Ungaria Magyar-Román Szemle*“ 3. számában (a magyar részben) *Moldován* Gergely folytatja a román nép eredetéről szóló tanulmányát.